

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

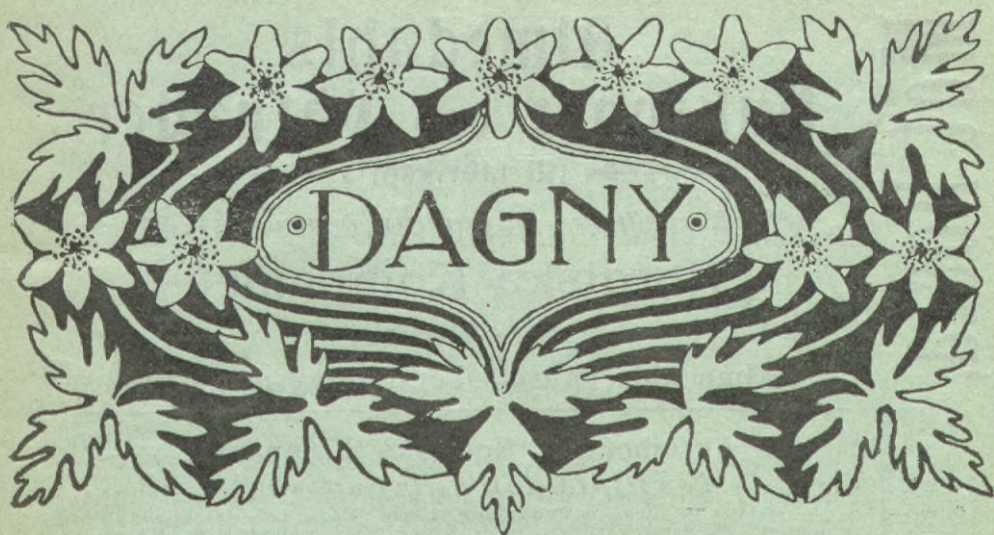
This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

1903

Ny följd ♦ VI årg.

Bäst. 2

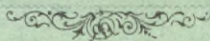
TIDSKRIFT FÖR SOCIALA ♦ ♦

OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

REDAKTÖR: LOTTEN DAHLGREN ♦ ♦ ♦

INNEHÅLL:

Kvinlig yrkesinspektion. Ännu några synpunkter.

CECILIA MILOW: Från mitt vandringsår. III. På »Kronprinz Wilhelm» till Amerika. — Första intrycken af Nya världen.

Litteratur: S—D. Dikter af Ellen Lundberg. — S—D. En psykesaga af Tyra Kleen.

Föreningsmeddelanden.

Från skilda håll.

Ett genmäle.

SVECIA,

Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag.
Ömsesidighetsprincip. — Svensk dödlighet.

Kontor: Regeringsgatan 40.

Olycksfall-försäkringsanstalten **GOTHIA.**

Afslutar olycksfallförsäkringar på liberalaste och tidsenligaste villkor.

Hufvudkontor: Regeringsgatan 40, 2 tr.

Mot hosta,

Stockholm.

halskatarrer, andtippa, äfvensom mot illaluktande andedrägt är Salubrin ett lindrande och verk-
samt medel, då det användes på sätt som säges i den bruksanvisning, hvilken medföljer hvarje
flaska af Fil. Doktor P. Håkansson's fabrikat. I svårare fall användes inandning medelst apparat
enligt särskild anvisning.
Salubrin tillhandahålles i Parfym-, Speceri- och Färgaffärer. Parfylager hos *Geijer & C:o*,

Almedahls Duktyger och Väfnader

till fabrikspris

Profver sändas på begäran franco.

Nordiska Kompaniet,
Stockholm.

Almedahls Fabriks Försäljningsmagasin.

— Aktiebolaget Nordiska Kompaniet. —
Textilafdelning, Thyra Grafström.

Färdiga och påbrjade **Broderier** på siden, kläde, lirt- och yllestramalj,
passande för Dukar, Portiärer, Mattor, Kuddar, Serveringsduk m. m. Mönster
uthyras. Rekvisitioner från landsorten ombesörjas pr omgående.

Obs.! Ändrad adress: Regeringsgatan 5.

Nya Hushållsskolan

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: Fröken H. Cronius.

Nya Hushållsskolans Matsalar

Vestra Trädgårdsgatan 19.

OBS.! Särskild matsal för fruntimmer.

Klagomål öfver svårighet att
få köpa verkligt god Ättika har
föranledt Liljeholmens Vinfabrik
att tillhandahålla sin, sedan många
år för god smak och fin arom
kända Ättikssprit, på förseglade
flaskor försedda med fabriken
etikett och spädningstabell.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10-4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om in-teckningar-deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarne blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada,

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

HYLIN & C^{OS}

FABRIKSAKTIEBOLAG

KONGL. HOFLEVERANTÖR.

UTSTÄLLNINGSTVÅLAR:

VIOL, HYACINTHE, HÉLIOTROPE, SYRÉN M. FL.

THEA-ROS-PARFYM M. FL.

prisbelönta med

GULDMEDALJ I STOCKHOLM 1897
I GEFLE 1901.

Försäljes i våra butiker

12 Regeringsgatan — Vesterlånggatan 16

A. T. 64 69.

A. T. 24 97.

samt hos alla finare parfymhandlare i riket.

(S. T.A. 99922)

Svensk Dam-Tidning

1903.

Svensk damtidning ingår år 1903 i sin 14:e årgång och anmäles härmed till prenumeration. Tidningen utkommer fortfarande hvarje Fredag i samma format som hittills och med samma tendenser och syften, nämligen att vara ett *organ för kvinnan och hemmet* och för den bildningssökande ungdomen.

Att dessa syften beaktats af allmänheten, bevisas bäst däraf att tidningen lyckats förvärfva sig en mycket stor läse- och vänkrets inom alla samhällsklasser. Till alla dessa hem i när och fjärran, som hvarje vecka mottaga Svensk Dam-Tidning såsom en god vän, bringas härmed en hjärtlig hälsning, och vi hysa en glad förhoppning att denna vänskap skall trofast bestå och betryggas.

För år 1903 hafva vi många intressanta nyheter. Berättelser och skisser, samt andra uppsatser af omväxlande humoristisk och allvarlig samt instruktiv och underhållande karaktär, komma att meddelas, hvartill många goda pennor medverka.

Årets följetong, hvilken som vanligt är anordnad i bokformat, upptager författarinnan *Ida Boy-Eds* nyaste bok: »*Den sående handen*», som i Tyskland erhållit ampla loford och som utgör en god och värdefull lektyr för hemmet.

Prenumerationspriset är oförändradt, sålunda:

För $\frac{1}{1}$ år kr. 2: 20.

» $\frac{1}{2}$ » » 1: 20.

» $\frac{1}{4}$ » » 0: 70.

Stockholm i December 1902.

Redaktionen.

Kvinliga yrkesinspektörer.

Ännu några synpunkter.

De synpunkter vi denna gång skola söka utveckla i yrkesinspektörsfrågan äro de, som från kvinnornas sida göra sig gällande. Dessa synpunkter ha, som vi i vår föregående artikel framhöll, icke officiellt blifvit beaktade. Inom kvinnornas eget läger har emellertid år från år en allt starkare opinion framträdt för en yrkeslagsreform i den af hr Hedins motion påpekade riktningen. Ja, denna fråga kan f. n. sägas vara en af de mest aktuella på kvinnorörelsens program, den är gemensam för alla länder, såväl för dem där den kvinliga yrkesinspektionen redan är ett faktum, som för dem, hvilka i likhet med vårt eget, ännu vänta på att den skall blifva det. Tanken är således långt ifrån ny, tvärtom den sysselsätter på det lifligaste alla socialt intresserade nutidsmänniskor, och de vunna erfarenheterna, såväl som de allt skarpare accentuerade missförhållandena vid det nu rådande systemet, ha mognat och skärpt kvinnornas egen uppfattning af ämnet.

Att tillsättandet af kvinliga yrkesinspektörer är en af behofvet påkallad åtgärd, därom torde således bland kvinnorna själfva icke råda mer än en tanke. Alla »sakkunniga», så väl bland de med yrkeskvinnans förhållanden förtrogna, som inom arbeterskornas egen sfär, hvilkas mening vi varit i tillfälle att höra, hafva besvarat frågan om den kvinliga yrkesinspektionens behöflighet med ett *ja*.

Denna är önskvärd, så lyder bland andra ett af dessa uttalanden, förträdesvis därför, att i de yrken och handteringar, i hvilka kvinnor och barn användas i någon större utsträckning, många missförhållanden måste undgå den manliga inspektören, medan de genast skulle falla en kvinna i ögonen. En kvinna uppskattar bättre och korrektare än en man andra kvinnors behof och arbetsförmåga och har blicken mera skärpt så väl för de anspråk, som den arbetande kvinnan har rätt att ställa på arbetsgifvaren som de förpliktelser

denne har rätt att ställa på henne. Särskildt värd att beakta är den omständigheten, att den kvinliga inspektören bör kunna påräkna större förtroende och meddelsamhet från den kvinliga arbetspersonalens sida, isynnerhet hvad som rör de hygieniska förhållandena, än hvad som är händelsen med en manlig inspektör. — Det sistnämnda skälet synes också af de manliga sakkunniga ansetts särdeles behjärtansvärdt; så intygas i en af yrkesinspektör David Kempe från Hernösand aflåten skrifvelse, att enligt till honom inkomna läkarerapporter »flickorna sprungo sin väg då besiktningsläkaren anlände». I samma skrifvelse heter det äfven beträffande föreliggande fall, att »det kan förutsättas att blygsamhetskänslan hos unga flickor mellan 16—18 år säras af att underkastas fullständig läkarebesiktning utaf manlig läkare, då ingen sjukdom föreligger». Tilläggas bör, att ofvanstående af hr Kempe gjorda reflektion är framkommen som motivering af hans åsikt, att en eventuell yrkesinspektris bör hafva aflagt medicine licentiatexamen.

Alltså hur summariskt än skälen för den kvinliga yrkesinspektionen här affattats, torde de vara tillräckliga för att bevisa hur önskvärd reformen i den arbetande kvinnans intresse är. För öfrigt ligger det ju i sakens natur, att fabriksarbeterskan, isolerad som hon i regeln står — åtminstone är detta fallet hos oss, där fackföreningsorganisationen bland kvinnorna är så föga utvecklad — icke har makt att själf drifva sina fordringar igenom hos arbetsgifvaren och därför i hög grad är i behof af en förespråkare, som för hennes talan. Och att en kvinna är bäst ägnad att vara denna sina medsystras förespråkarska är obestridligt.

Så framställer sig frågan: hvilken bör vara en kvinlig yrkesinspektörs uppgift? Af en kompetent kvinlig auktoritet har detta spörsmål besvarats med några få ord, hvilka synes det oss, just träffa frågans kärnpunkt. Yrkesinspektrisen bör i vidsträcktaste mening vara en industriell »själasörjare» för arbeterskan. Och att det är på det moraliska ock etiska området i främsta rummet — ehuru vid sidan af det fysiska och praktiska — som hennes uppmärksamhet skall riktas, framgår oförtydbart af denna definition på begreppet yrkesinspektris. En närmare utläggning torde namnet ej behöfva.

Hvad som återstår är likväl att se till, i hvilken utsträckning yrkesinspektrisen har att utöfva sitt kall. Enstämmigt synes då meningen vara, att de rent tekniska förhållandena icke egentligen komma att ligga inom hennes gebiet; dessa kunna ju i hvarje fall likaväl tillgodoses af en manlig inspektör och skulle endast för-

hindra att hon sätter in sin fulla kraft på sin ofvan betonade hufvuduppgift.

Det ligger nu nära tillhands, att i detta sammanhang anföras hur reformen ter sig i ett land, där man nyligen, som det vill synas på att tillfredställande sätt genomfört densamma, nämligen Finland. Under de sista månaderna af år 1902 marscherade Finland upp i raden af de länder, hvilka kallat kvinnan till medarbetarskap i yrkesinspektionen.

I april förlidet år beviljades nämligen anslag för anställandet vid industristyrelsen under en tid af tre år af en biträdande kvinlig yrkesinspektör.

»Den uppgift», säger tidskriften »Nutid», »som enligt förslaget till instruktion skulle tillkomma den kvinliga inspektören, synes vara fattad med stora vyer.» »Såsom naturligt är tilldelas henne icke ett begränsadt område, utan tillkommer henne i allmänhet att hafva onisorg om de vid industriella inrättningar i landet anställda kvinliga och minderåriga arbetarnas intressen.» »Den kvinliga chef-inspektörens i England åsikt» — vi citera alltjämt Nutid — »att 'den kvinliga inspektörens första och betydelsefullaste uppgift är en *obunden* pröfning af kvinnoarbetet i alla delar af industrin' är tilllämpad härigenom samt genom den åt den nya inspektören gifna uppgiften, att 'genom täta besök i industriella inrättningar, där kvinnor eller minderåriga finnas anställda, söka göra sig väl förtrogen med dessa arbetares yrkesverksamhet och öfriga förhållanden'. Speciellt äger hon öfvervaka nyssnämnda arbetares sedliga och sanitära förhållanden, verka för besök af folk- och yrkesskolor, för en förbättring i de kvinliga arbetarnas bostads- och kosthållsförhållanden, äfvensom söka åstadkomma inrättandet af hälso- och sjukvårdsanstalter samt folkök, afsedda för industriarbetare. Genom allt detta är den kvinliga yrkesinspektören gifvet ett storartadt *socialt* verkningssfält».

Hvad den egentliga inspektionsverksamheten i trängre mening beträffar, inskränkes densamma till *endast rådgifvande*, i det den kvinliga inspektören, då hon finner missförhållanden, därom bör hos distriktets manliga inspektör anmäla i afseende å vidtagande af den på honom ankommande åtgärd. I detta afseende är sålunda hennes uppgift rätt likställd med den kvinliga yrkesinspektionens i flera af Tysklands småstater. Henne är dock gifven en rätt stor uppgift af *undersökande* art. Vid besök i fabrikerna bör hon nämligen undersöka i hvad mån omyndiga arbetare bereds tillfälle till skolundervisning och på hvad sätt de begagna sig häraf, arten af det arbete, hvarmed ungdomliga arbetare sysselsättas, och om hon härvid finner

att barn eller unga personer af arbetet lida men, anmäla härom. Därjämte bör hon öfvervaka, huruvida arbetsgifvare fullgör den skyldighet, som åligger honom angående ansvarighet för kroppskada, som kan drabba kvinnor och minderåriga o. s. v.

* * *

När man nu söker sammanställa hufvudpunkterna i de här anförda olika uttalandena i yrkesinspektionsfrågan, skall man finna, att de hvar för sig representera skilda uppfattningar.

Riksdagens skrifvelse till kongl. maj:t, hvilken begagnar motionärens motivering, framhåller, att »en kvinlig inspektör borde bättre än en man förstå de kvinliga arbetarnes behof», »att en lätt begriplig kvinlig tillbakadragenhet skulle kunna afhålla många arbeterskor från att för manliga arbetsinspektörer frambara klagomål öfver vissa slag af missförhållanden» samt »att en för sitt kall intresserad inspektris skulle kunna utöfva ett ofta behöfligt sedligt inflytande på arbeterskorna».

Herrar yrkesinspektörer orda vidt och bredt om den kvinliga inspektrisens betydelse i socialt och moraliskt hänseende och komma efter denna motivering till den slutsatsen, att den blifvande inspektrisens befattning borde vara att — insamla statistiskt material.

Signaturen M. Rbg, hvars inlägg i Dagny's föregående häfte vittnar om en varmhjärtad och socialt intresserad kvinnas nära inblick i den fattiga arbeterskans förhållanden, tänker sig inspektrisens uppgift vara den »af en moderlig vän för de unga fabriksarbeterskorna».

I *Finland* har man gifvit fabriksinspektrisens verkningssfält en mycket betydande utsträckning, hufvudsakligen af social art. — Sålunda se vi, att alla äro ense om att något måste göras; det är rörande sättet hur detta skall ske, som meningarna diverguera.

För vår del ställa vi oss helt och obetingadt på motionärens sida. Hvad som under för handen varande förhållanden oundgängligen kräfvades är: en kvinlig yrkesinspektör, utöfvande sitt ämbete med samma makt och myndighet som den manliga.

Såväl de meningar, som uttalas i yrkesinspektörernas utlåtande som i signaturen *M. Rbg's* artikel, vittna om att frågan tages ur en alltför begränsad synpunkt. Yrkesinspektörerna vilja inskränka inspektrisens verksamhet till att biträda vid statistiskt materials insamlande, ett arbete hvartill en särskild kongl. förordning med af-

seende å kvinlig arbetskrafts användande näppeligen torde erfordras, då äfven därförutan sådant arbete blifvit af kvinnor på yppersta sätt utfördt. Äfven om insamlandet af statistiskt material skulle anses innebära, att, såsom det heter i yrkesinspektörernas utlåtande, »gifva råd och upplysningar åt de kvinliga arbetarna», så skulle dock kvinnan på detta sätt endast komma att blifva en biträdande kraft utan någon slags beslutanderätt, en person hvars förslag och anmärkningar icke behöfde upptagas, utan kunde fullständigt ignoreras. Äfven *M. Rbg* synes oss se ärendet med för mycken begränsning, på samma gång hon gifver inspektrisen en allt för vidsträckt uppgift i sysslandet med den enskilda arbeterskans förhållanden. Man kan nämligen taga för gifvet, att i fråga om tillsättande af inspektriser, man här i Sverige komme att följa samma regime som i England, d. v. s. »att börja i mycket liten skala och så småningom utveckla institutionen», och det är svårt att tänka sig att en, eller i bästa fall ett fåtal kvinliga yrkesinspektörer skulle kunna syssla med hvar och en enskildt af dessa till nära ett 50,000-tal uppgående individer, som vår kvinliga fabriksarbetersskökår f. n. äger. »Den moderliga vän», hvarom *M. Rbg* talar, är väl snarare ett uttryck för en annan befattning, nämligen den kvinliga arbetsförmännens, en post som i hvarje fabrik, där arbeterskor användas, borde vara besatt af en hederlig, pålitlig och med förhållandena förtrogen kvinna. Funnes kvinliga arbetsförmän vid de fabriker, där kvinnor användas, och så därtill kvinliga yrkesinspektörer, så skulle, hoppas vi, ordningen bland de kvinliga fabriksarbetarne snart blifva bättre än hvad den nu är.

Äfven mot det finska förslaget skulle vi vilja göra den invändningen, att kvinnans roll inom yrkesinspektionen väl mycket inskränkes till *den rådgifvandes*, till en under den manliga distriktsinspektören sorterande underordnad myndighet, beroende af de åtgärder denne finner för godt att vidtaga.

Vi vilja emellertid, upprepande hvad vi ofvan sagt, uttryckligen betona, att det är i den kvinliga inspektörens fullkomliga jämställhet med den manliga och i hennes rätt att under ämbetsmanna-ansvar föra kvinnans talan, vi se den enda utsikten att få frågan på ett tillfredsställande sätt löst. Ja, ehuru det kanske för mången kommer att synas som en paradox, vilja vi påstå, att en kvinlig yrkesinspektion är i högre grad af behovet påkallad än en manlig.

Låt oss endast skärskåda de respektive arbetskategorierna, de manligas och de kvinligas, litet närmare. De manliga arbetarnas

närmaste förman är verkmästaren eller en person med motsvarande befogenhet, ofta en till förmanskap befördrad f. d. arbetare, öfver denne stå ingenjörer, arbetschefer, disponenter och till sist styrelsen, alla män, således utrustade med alla förutsättningar att förstå mäns kraf, förhållanden, arbetsförmåga o. s. v. Arbetarens intressen tillvaratages dessutom af arbetsorganisationerna, hvilkas inflytande på arbetarefrågorna år från år blifva allt större; härtill kommer, att ett stort antal arbetare hafva så hög aflöning, att de kunna utöfva politisk rösträtt, alltså förmå göra sitt inflytande gällande vid valet af de förtroendemän, som kunna föra fram deras fordringar inför riksdagen.

Hur ter sig, jämförd härmed, arbeterskans ställning? I de flesta fall arbetar hon med en man såsom närmaste förman och med män som öfverordnade. Hvad innebär detta? Jo, hon äger ingen af sitt eget kön öfver sig med förmåga att förstå en kvinnas kraf och känslor och arten af de svårigheter, som arbetsbördan pålägger henne som kvinna, således ingen som med full insikt i förhållandena kan framföra hennes klagomål. Härtill kommer den arbetande kvinnans isolerade ställning, bristen på organisation, saknaden af politisk rösträtt och möjligheten att inverka på valet af de folkrepresentanter, som kunna föra hennes talan. Det synes oss således ligga i öppen dag, att de som bäst behöfva komma i åtnjutande af en rationell yrkesinspektions välsignelser äro kvinnorna.

Här invändes måhända, att inspektionen icke skall omfatta arbetarens enskilda intressen, utan de förhållanden som röra yrkesfara, tekniska anordningar o. s. v. Dylika invändningar äro endast ordrytteri. Hela yrkesinspektionen är ju ordnad med hänsyn till arbetarens intressen, och för öfrigt framgår tydligt så väl af motionen som af riksdagens skrifvelse, att man med kvinlig yrkesinspektion tänkt sig ett arbetsområde af annan art än den manligas.

Med några ord vilja vi i ett följande häfte sökas ammanfatta hur vi tänkt oss fabriksinspektrisens uppgift.

Från mitt vandringsår.

III

På »Kronprins Wilhelm» till Amerika. — Första intrycken af Nya världen.

Det kändes svårt att skiljas från alla nyförvärfvade vänner i London. Jag stod så länge jag kunde på däck af »Kronprins Wilhelm», som skulle föra mig öfver till Amerika, och såg sista skymten af England, där jag tillbringat en sådan härlig tid af rika och djupa intryck, försvinna för blicken.

Vädret var ljufligt. Luften kändes så frisk och ren efter Londons myekna rök och sot. Flera eminenta passagerare väckte nyfikenhet. Hans Excellens käjsarens af Japan utomordentliga sändebud Katsunofke Inouyé med fru gemål. Så ha vi Eleonora Duse, kammarherre Grip, madame Sembrich m. fl., m. fl.

Torsdags morgon vaknade vi vid en munter jägarlåt, briljant blåst på valdthorn. Frukost intogs kl. 9. Först »grapfruit», ett slags mycket saftig melon med citronsmak, och sedan en hel del väl lagade rätter, kaffe och te efter behag. Efter frukosten samlades man på däck, pratade eller promenerade, och när man tröttnat på det, slog man sig ner i sin numrerade hvilstol och en steward kom och bäddade väl ned en i filter och kuddar. Efter en ganska ansträngande och arbetsam Londonsejour följde nu en härlig ro. Mina Londonvänner hade visserligen försett mig med en mängd lektyr, men böckerna fingo hvila, jag var alltför upptagen af människoströmmen framför mig för att kunna läsa. Små lifliga fransmän, eldiga spanjorer, tjocka, illa klädda tyskor, småvuxna, intelligentia japaner, energiska norrmän och först och sist judar och amerikanare. De amerikanska kvinnorna äro ståtliga, med de vackraste figurer jag någonsin sett, välklädda, fria, käcka, dominerande sina män, hvilka tyckas intaga en mera underordnad ställning än den vi tillåtas skänka dem hemma i Europa. Snällare män och mera rörande papper än de amerikanska har jag aldrig skådat.

De 15—16-åriga flickorna äro förtjusande och barnen ovanligt utvecklade, vakna och pigga, kanske litet för mycket för den allmänna trefnaden, ty de äro ofta påflugna och näsvisa.

Mina reflektioner afbrytas af god orkestermusik, som utföres af en del officerare på »Kronprins Wilhelm». Där ligger jag och latar mig och njuter af Tannhäuser och solsken och tycker att alltsammans är en dröm. Ur drömmen ryckes jag af en steward, som bjuder mig kycklingbuljong och cakes. Så somnar jag riktigt och vaknar ej förrän lunch, då trumpeten skallar och samlar de hvilande fåren. Vi troppa af ned i salen och trakteras med ostron, vild anka, vindrufvor och en del amerikanska frukter.

Efter lunchen kryper jag åter ned i mina filter. Hafvet söker och jag soffer ända tills vi purras att klädas till middagen. Den är ståtlig med musik, blommor, frukter och eleganta toiletter. Ett judepar sitter midt emot mig och bredvid mig en gammal tysk öfverste med sin amerikanska hustru och två döttrar. De äro från Filadelfia och reserverade gent emot det öfriga sällskapet. I Filadelfia vill man veta med hvem man ungås. Judeparet är meddel-samt och snart är herr Hirsch och jag i full konversation om europeisk konst och litteratur.

Eleonora Duse låter ej se sig. Hon, japanske ministern, de amerikanska millionärerna och några andra celebriteter dinera i en privatsalong.

Efter middagen uppsöka vi våra stolar och intaga vårt kaffe. Luftan är ljum och mild, doft af cigaretter sveper omkring oss och ljudet af glammande människoröster blandar sig med musikens toner. Hela däckets upplyses af elektriska lampor, månen kastar glittrande silfver öfver Atlantens långa, låga vågor och stjärnorna tindra och brinna därofvän. Då och då »faller» en stjärna och slocknar i natten. Så sitta vi till kl. öfver 11, då man med en suck drager sig in i sin hytt och gör närmare bekantskap med sitt res-sällskap. Mitt befinnes vara Miss Phelps, författarinnan till »A singular life», på svenska »En svärmare». Hon är omkring 30 år, kanske äldre, en frisk, glad uppenbarelse, men ändå så härligt allvarlig. Hon passar så väl in i stämningen från hafvet därute.

Fredagen går som torsdagen. Jag iakttagar, hvilar, soffer, äter och mår som »pärla i guld». Då musik utföres på däck emellan 11—12 spelas äfven en del nationalsånger och bland andra »Björneborgarnas marsch». Plötsligt höres stark sång från emigranternas däck. En skara finnar ha trängt sig fram så långt de kunna och klämma nu till med all kraft. De starka rösterna brytas och skälfa vid den kära gamla sången och vid orden »än finns en flick af Finlands gamla färger kvar». En underlig stämning af vemod griper

oss alla och i dämpade röster talas om Finlands sorgliga öde. Lyckliga lilla folk, som midt i olyckan vet med sig, att det äger en hel världs aktning, beundran och kärlek! I det nya landet kommer det helt visst att bygga åt sig ett nytt Finland, starkare, friare, oantastligare än det, som nu förtrampas i Europa.

Mot aftonen stiga mörka moln upp vid horisonten. Omkring tiotiden skära bländande blixtar molnen under det att en del af himlen är stjärnklar och månen skymtar fram emellan förbiillande skyar. Det är en grann syn!

»Kronprins Wilhelm» börjar emellertid betänkligt röra på sig och man kryper långsamt till kojs. Kl. 3 på natten bryter det löst. Vågorna fräsa öfver bord. Det låter som om en jätteborr vore i verksambet, när fören dyker ned i vågorna. Fredagsnatten, hela lördagen och natten till söndagen fortfar hög sjö. Man får bokstafligen hålla sig till sängs, ty det vore ej tänkbart att stå på benen. Gudskelof, jag har ej ondt af sjösjuka, ej håller min hyttkamrat. Jämmern omkring är dock pinsam och ljudet af kofferterna, som åka omkring därute i vestibulen, bryter igenom surrningen på ett skrämmande sätt. Natten till söndagen lugnar det af och man får hvila och ro.

Kl. 8 söndags morgon vaknar jag vid ljudet af en psalm. Högtidligt tonar ned till oss: »Vår Gud är oss en väldig borg». Jag kan ej skildra hur det kändes efter nattens brusande dån och oro. Jag reste mig upp i bädden, knäppte mina händer och läste den mäktiga psalmen högt. Ack! — hur djupt känner man ej att religionen och fäderneslandet äro de dyrbaraste klenoder man äger, när man är fjärran från hemmet.

Det blef en trist dag, grå och kall. De flesta höllo sig i sina hytter och först till middagen kröpo de fram, mer eller mindre glåmiga och förintade.

På aftonen gjordes salong. Ett par tyska läkare sjöngo vackert och musikaliskt, dels solo, dels duetter. Då de drogo sig tillbaka framträdde en ståtlig man med militärisk hållning och erbjöd sig att sjunga ett par svenska sånger. Han slog sig ner vid flygeln och sjöng »Suomis sång», samt »Spinn, spinn, dotter min». Rösten var stark och vacker, men ej vidare skolad. Intensiva applåder belönade honom, men ity att damerna voro i majoritet, misstänker jag att bifallet mera gällde sångaren än sången.

I följd af sjögången voro vi försenade 21 timmar. Tisdagen den 14 okt. ångade vi upp i Hudsonfloden. Rundt omkring oss kilade en mängd underliga tingestar: kolibribåtar, lustjakter, roddbåtar, passagerarefartyg, bland långsammare flytande sköldpaddslignande farkoster, färjor, prämar, utgående ångare, bogserbåtar m. m., m. m.

Emellan grönskande stränder närmade vi oss New-York. Kyrkor, spiror, kupoler lysa med sin frånvaro; i stället höja sig de underliga »skyskraporna» i höjden, sannskyldiga Babels torn. Ett långt föremål sträcker sig öfver floden: Brooklyn-bron. Öfver denna ila genom luften ej mindre än sexton järnvägståg. Så drager man långsamt förbi Bartholdys jättestatya, frihetsgudinnan, som höjer sig ur hafvet, svängande den väldiga facklan mot skyn. Intrycket är oförgätligt.

En öfverskådlig människomassa möter oss vid kajen. Den larmar, väsnar, viftar, skränar. Tullvaktmästare, järnvägsagenter, reporters, kolportörer, skoputsare, alla äro ifriga att som rofdjur falla öfver de resande, när de sätta foten i land.

Till sist ha vi hunnit ned från ångbåten och stå i en stor hall indelad i väldiga bokstafverade bås. Jag går in i ett märkt med ett kolossalt M. och där sitter jag med dinglande fötter på en af mina koffertar och inväntar den svenske ingenjör och vän, som lofvat vara mig till mötes. Jag ser ej till honom, men oroar mig icke, scenen framför mig är allt för medryckande liflig. En massa reseffekter ligga spridda på golvet och människor springa omkring som yra höns med flaxande åthäfvor och stirrande ögon, som om det minst gällde livets vara eller icke vara. Tullvaktmästarne stå på hufvudet i öppna koffertar, och de äro minsann grundliga när det gäller de amerikanska damernas tillhörigheter. Mina behandlas vänligt och hänsynsfullt, de äro allt för anspråkslösa för att väcka misstankar om smuggling i stor skala. Tullsnoken lyfter litet i hörnen, slår igen locken och så sitter jag där igen.

»Hallo! There you are and welcome!» En tung hand lägges på min skuldra och där står min svenske vän. Han öfverlämnar en härlig violbukett såsom välkomsthälsning, packar in mig och mina tillhörigheter i en vagn och så bär det af till »Hotel Netherlands», där jag är min landsmans gäst under de första på olikartade intryck så öfverfyllda dagarna af min Amerikasejour.

Men efter dessas förlopp och en del recognoscerande har jag funnit ett »boardinghouse» intill Fifth Avenue. Mitt rum är stort, treffligt och

bekvämt och maten god. Alla, både manliga och kvinnliga tjänsteandar äro svarta. Jag tituleras »honey» af hushållerskan, »me'm» af den öfriga personalen och går under namnet »Miss My-love» af inackorderingarna. Flere, ja, de flesta äro arbetsmaskiner, stenografer, bokhållare, ingenjörer, affärsbiträden. En och annan intresserar mig. En lagkarl från Syd-Carolina, min närmaste granne vid bordet, har tagit mitt hjärta, emedan han vet så mycket om Sverige och talar vackert om vårt land. En kvinnlig stenograf från Arizona ser utsliten ut och behöfver solsken, människosolsken, och hvad jag kan bestå däraf, skall jag gifva henne. En ingenjör från Californien är en munter herre och håller målron vid makt, och en telegrafist från Canada är litterärt anlagd. Alla ha jagande brådtom och kasta uti sig maten, ja, sluka den. Jag har redan en förnimmelse af att arbetet här är en förbannelse. Man trampar hvarandra på fötterna, knuffar hvarandra, hotar hvarandra. Fram, fram, fram, om man också skall öfver hvarandra! Lifvet är en hetsjakt!

Jag går här i den besynnerligaste sinnesstämning. Allting tyckes nytt och ofärdigt, groteskt och oskönt. Ömsevis repelleras och attraheras jag. Fina amerikanare äro mycket bildade, älskvärda och eleganta, men medelklassamerikanaren en gåpåare, som ständigt för ordet »frihet» på läpparna under det han trampar andras frihet under fötterna.

I dag har jag besökt ett stort varueteblissement, »Cooper & Siegler» i 6:te Av., där man kan få köpa allting från en knappål till en lustjakt, ett spann eller en »skyskrapa». Hvilket pandemonium! Sådana finnas, tack vare konkurrensen, i hvartannat gathörn.

Med »rent helvetisk fart» gick det! Med rutschbana upp i tolfte våningen och ned i källaren. Med hiss upp och hiss ned, 24 af hvar sort. En trängsel, en värme, en hetta och så detta från tusen håll kommande: »klick, klick, klick, klick», när mynten falla ned i kassakistorna. De, som arbeta bakom diskarna se vilda ut, med utstående käkben, strama muskler, stirrande ögon. Man har ej tid att blinka, att le. Människan har, äfven hon, blifvit en pustande, flåsande, ångande maskin. Det är hemskt, hemskt!

* * *

När den första häpenheten hunnit lägga sig och man gnuggat intrycken af skyskraporna, de galopperande arbetsträlarna och de själfviska affärsmännen ur ögonen, får man syn på en hel del nya,

friska företeelser, så olika de europeiska, att hjärtat vidgas och själen känner sig ung och glad. Den fantasirika djärfheten, den käckä oförskräcktheten, den för intet skyggande tilltagsenheten, den ungdomliga kraften, allt vittnar om att starka viljor äro i färd med att bygga ett stort folks framtid.

När man kommer i personlig beröring med amerikanaren är han naturlig och rättfram, måhända en smula naivt egenkär men alltid vaken och intresserad. På gatan vadar han i arbete, på sitt kontor har han ej tid att vara höfflig, men i sitt hem är han en fulländad gentleman och detta ej endast i yttre mening, utan han ger sig helt och på ett så älskvärdt sätt, som kanske sällan en europé.

Genom några svenskar blef jag presenterad för presidenten Svanström i Brooklyn, född i Amerika af svenska föräldrar. Han inbjöd på sitt ämbetsrum en mängd damer för att genom dem sätta mig i förbindelse med åtskilliga föreningar och klubbar. De togo strax på det allra älskvärdaste sätt hand om mig. Vi besökte »Kristliga föreningen för unga kvinnor» i Brooklyn, som på mig gjorde ett högst tilltalande intryck med sina praktiska undervisningsmetoder, sina ljusa lärosalar, sin hushållsskola och sin lekstuga, men framför allt för den glada, friska ton som rådde, fri från allt pietistiskt tvång.

Därpå begaf jag mig tillsammans med fru B., en af ofvannämnda älskvärda damer, till hvars hem jag några dagar därefter mottog inbjudning, till 23:dje gatan 5:te Avenyen, hvarest vi hissades upp och ned i en skyskrapa, innehållande ej mindre än 45 olika associationer och inrättningar. Dagen afslutades i en välgörenhetskommité för hittebarn. Den var sammansatt af lika många damer som herrar och damerna togo ledningen. Dessa föra sig med otrolig vana och bestämdhet, yttra sig kort och klart och man förvånar sig ej öfver den ställning kvinnorna förvärfvat sig i landets sociala lif, ty de veta hvad de vilja och vilja också det klokt och rätt är. I ögonen fallande är också den respekt och aktning männen skänka dem.

I fru B:s sällskap göres ett besök i muséet. Den som studerat Europas museer finner här knappast något nytt, utom kanske det, att anordningarna äro såsom öfverallt synnerligen praktiska. Man får en mycket lättbegriplig öfversikt af konstens utveckling och de olika skolornas historiska sammanhang med modern konst. Rubens, van Dyck, Rembrandt, Frans Hals äro väl representerade och af moderna målare Meissonier, Bonnat, Rosa Bonheur m. fl. En massa

antikviteter finnas naturligtvis och en samling babyloniska gemmer, hvilken näst samlingen i British Museum i London anses vara den dyrbaraste i världen.

Amerikanarne hafva utprägladt sinne för arkitekturen. De älska den klassiska byggnadskonsten, och man spårar öfverallt dess inflytande i offentliga byggnader. I muséet finnas också modeller af Parthenon, så stora att man kan gå igenom dem.

Man känner instinktivt, att detta folk måste nå det största på alla områden. Amerikanarne äro ej ett osjälfständigt efterapande folk, ehuru de hysa stor beundran för Europas konst och litteratur. De äga en stark själfkänsla, en orubblig tro på sin duglighet och sin begåfning, en seg energi, en uthållighet, som aldrig släpper taget, en ungdomfrisk lust att kämpa mot svårigheter, och sällan låta de sig öfvervinnas. De uppfostras i en nästan spartansk anda. »Shift for yourself» — »try yourself» — »make your own way in the world». Se där de faders och moders ord, som följa son eller dotter, då de släppas ut i världen efter att hafva rustats till lifvets strid med de andens vapen som själfbehärskning, flit, sparsamhet och goda kunskaper skänka. Männe ej svenska fäder och mödrar i detta stycke borde taga de amerikanska till mönster?

Vi sätta oss i Fru B:s automobil och ila i väg till »The Kings Hospital» i Brooklyn, ett sjukhus för fattiga. Det verkar kalt och kallt och skänker ej samma intryck af deltagande människokärlek som t. ex. St. Thomas hospital i London. Allting är visserligen praktiskt ordnad, men de små svartlurfviga ungarna få ligga, ofta tre i en bädd, och gasta och skrika till de kikna, ty hvarje sjuksköterska har tio barn att tillse och hennes famn, om än aldrig så stor och varm, kan ej räcka till för så många. Inga taflor eller blommor afbryta sjuksalens enformiga gråhvita färgton, intet af allt det, som gör den sjukes dag mindre lång och sköterskans arbete mindre nervtröttande och tungt.

En liten blond sjuksköterska kom fram och tilltalade oss på svenska. De blå ögonen stodo fulla af tårar, då vi talade om det gamla »contrit». Hon längtade hem till sitt fagra Södermanland. Jag blir så hjärteglad, då jag hör den tonen och ser den blicken. I allmänhet »värker gamla Sverige bort ur hjärtat» på de svenskar, som stanna här ute, och det smärtnar djupt, när man ser, hur färdiga de äro att stenkasta sitt fädernesland. Frågar man svenskar om deras landsmän, varna de vanligen för dem, och i allmänhet klagas öfver brist på sammanhållning och samhörighetskänsla. Ej

så bland danskar och norrmän. Frågar man däremot amerikanarne, uttala de sig alltid mycket lofordande om svenskarna. De berömma dem varmt för deras flit, duglighet, plikttrohet, nykterhet och stora redbarhet. Hvadan denna ogynnsamma kritik inbördes? Är det den gamla »svenska afundsjukan», som äfven här är efterhängsen?

De svenskar emellertid, som kunna och vilja arbeta, förtjäna här ofta stora förmögenheter. De andra, som hvarken vilja eller kunna, de sjunka till botten. De förfallna existenserna rekryteras dock sällan ur vår arbetsklass.

Cecilia Milow.

Litteratur.

Nya dikter af *Ellen Lundberg*, f. *Nyblom*.

Lyriken, den omedelbaraste af alla diktarter, är också den som starkast kräfver ett personligt lifsinnehåll, om den ej skall förflyktigas till blott rimlek. Först då klinga rytterna fulltoniga, när de äro själens rätta och enda språk.

Fru Ellen Lundberg är en äkta lyriker. Hon är det i lika hög grad som fru Helena Nyblom, men mor och dotter hafva olika strängar på sina instrument. Är fru Nyblom i sina bästa dikter framför allt inspirerad af det soliga lifsmodet, det unga och värliga i natur och människolif, så har fru Lundberg åter toner för sommar-nattens mystik, för saknadens drömmar, för lifvets stränga allvar och förgängelsens skugga. Den eld, som hon i det nya häftets vackra inledningsdikt besjunger, är ej blott

»den lekande, lifvande, vänligt skimrande, glädjegifvande» utan framför allt

»den offerkräfvande, väldigt kämpande, uppåt sträfvande!» och all hennes entusiasm för de stora krafterna i lifvet besjalar slutorden i dikten;

Eld i vårt hjärta och eld på vår tunga!
 Eld i det mogna och eld i det unga! —
 Gif näring åt bålet! Låt flammorna slå
 vida omkring i den värljusa natten
 och himlen nå!

Fru Ellen Lundbergs diktning visar ingen tendens till romantisk flykt från den hårda verkligheten. Den röjer tvärtom icke blott drömmarens tro på lifvets rika möjligheter utan på samma gång den ärliga iakttagarens respekt för gränser och lagar. Diktariinnan

vet att dörren måste öppnas äfven för sorgens och nödens objudna gäster; »det hjälper dig ej att slå reglen för». Men sanning älskar hon, »fast sanningens ord äro tunga». Kärlek kan slockna, vänner kunna skiljas åt:

Den stig som ej trampas, gror snart igen
af ogräs, af vilda snår!
Och ledde den ock till den bästa vän,
den växer igen! Den växer igen
den väg, som ej vanan går!

Rytmen i dikter som denna och »Elden» och »Midsommar» och flera andra är spänstigt böjlig som omslagsteckningens kaprifoliegren, fylld af stämningens lif. Strofer ur dem dröja kvar i minnet som musik, böljande musik, med fulltoniga rim. Deras vackra, vemodiga allvar eller jubel glömmes man ej, »de ha lifskraft som vårens frö».

S—d.

*

En psykesaga af *Tyra Kleen*.

Allegorien är en svårhandterlig form. Det kan ej nekas att den lätt får en bismak af något rébusartadt, som betänkligt stör det konstnärliga intrycket. Den af fantasien skapade bilden verkar ej fritt och omedelbart, därtill vädjar den alltför direkt till förståndet, till den analyserande reflektionen. Men trots de svårigheter den erbjuder, kan dock allegorien hafva sitt stora poetiska värde om bilden organiskt framväxt kring tanken och framkallar en ögonblicklig och mäktig idéassociation.

Den unga konstnärinna, som skapat »En psykesaga» visar afgjord förkärlek för allegoriskt bildspråk. För några år sedan illustrerade hon en samling djupsinniga tankedikter af den kända engelska författarinnan Olive Schreiner, och Viktor Rydbergs Grottesång har inspirerat några af hennes bästa teckningar. Äfven denna gång är det en allegori, som hon framställt i bild, men en allegori, som hon själf diktat, texten är här det underordnade momentet, tillkommet för att förtydliga de ofta storslagna bildfantasierna. Blott från den synpunkten bör arbetet bedömas.

Det kan dock ej nekas att texten gör nästan mycket väsen af sig och någon gång stör, där den blott borde ackompanjera. Den är ofta formlös med alltför abrupta öfvergångar och når ytterst sällan upp till teckningarnas stränga och stora stil. Den hade vunnit på ett mera afgjort beroende af dem, på mera rytmiska och fasta linier.

Bäst genomförd och dominerande hela sagan är bilden af sfinxen med sina hårda knutna händer och sitt stenansiktets utgrundliga leende. Då Psyke nyss slitit de trådar, som fästa henne vid Kaos' mark och med lyftad lampa blickar in i de gåtfulla, spotska och lugna dragen, ryggas hon tillbaka i förfäran. Men hennes flykt blir fåfång. Intet som möter henne på jorden kan tillfredsställa hennes

längtan. Tonerna från Pans pipa jaga henne snart på flykten, luften i filosofens håla blir henne för tung, Kristi kors kan hon lika litet bära som Eros' gyllene boja. Och hvart hon kommer stirrar sfinxens stenansikte henne till mötes, i urskogens vildast igenvuxna, hemligaste djup och längst bort i historiens katakomber, på botten af förintelsens krater och ute i oceanen, där skalden söker lycksalighetens ö. I stället för att sprida välsignelse med den gudarnes eld, som hennes fader röfvat åt henne, lockar Prometheus' dotter skaror i fördärfvet och blir slutligen själf liksom sin moder sfinxen, förvandlad till sten. Men när hon väl blifvit en känslolös stenbild, då erkänna henne människorna, som nyss förbannat hennes storhet, resa henne en ärestod och fira henne med sånger, tills Jupiters blixstörtar henne tillbaka ned i Kaos, hvarifrån hon utgått och krossar henne mot sfinxen.

Som man ser, har denna moderna psykesaga ganska litet gemensamt med den antika. Tragiken är här af helt annan art, men storlagen äfven den, när den ej som i bilden af Psyke strypande Eros förfelar måttet och slår öfver till något som liknar effektsökeri. Hvad tecknarinnan mästerligt lyckats återgifva och hvad som kvarstår som det starkaste intrycket af sagan, är motsatsen mellan den lätta fjärilsvingade psykegestaltens mjuka rörelser och fladdrande lamplåga och sfinxens, urmodern-materiens, kalla, obevekliga lugn. Med alla sina ojämnheter och all sin ungdomligt svarta pessimism, har denna allegori en starkt personlig prägel och en djärf fantasi-flykt, som måste rycka betraktaren med. S—d.

Föreningsmeddelanden.

Fredrika-Bremer-Förbundets stipendier. För år 1893 finnas till ansökan lediga följande stipendier:

600 kr. för ordnad kurs i samhällshygien (fritt stip.); 400 för kurs i trädgårdsskötsel (Stockholms stads stip.); 325 för utbildning till lärarinna i väfnad (Norrbottnens stip.); 325 för sjukvårdskurs (Norrbottnens stip.); 260 för sjukvårdskurs (Västerbottnens stip.); 200 för sjukvårdskurs (Västernorrlands stip.); 200 för kurs vid folkskolelärarinneseminarium (Jämtlands stip.); 200 för kurs vid Gymn. centralinstitutet (Värmlands stip.); 225 för sjukvårdskurs (Västmanlands stip.); 200 för kurs i trädgårdsskötsel (Göteborgs och Bohus stip.); 260 för kurs vid högre lärarinneseminarium (Skaraborgs stip.); 200 för sjukvårdskurs (Östergötlands stip.); 300 för sjukvårdskurs (Södermanlands stip.); 225 för trädgårdsskötsel (Gotlands stip.); 200 för kurs vid Gymn. centralinstitutet (Kristianstads stip.); 200 för kurs vid Tekn. skolan högre afdeln. i Stockholm Malmöhus stip.); 260 för kurs vid fackskola i huslig ekonomi (Kopparbergs stip.); 225 för kurs vid folkskolelärarinneseminarium (Blekinge stip.); 200 kr. för kurs vid fackskola i huslig ekonomi (Uppsala stip.).

Dessutom utdelas tvänne stipendier från särskild donationsfond till kvinnor, som studera medicin, med 500 och 400 kr.

Stipendieansökningar skola innan den 15 febr. 1903 insändas till Fredrika-Bremer-Förbundets stipendienämnd, Stockholm.

För rätt att söka länsstipendium fordras intyg, att sökanden är och under minst två år varit mantalsskrifven inom det län, hvarifrån stipendiet sökes.

*

Ett julsamkväm. I Liljeholmens skolhus hade Förbundet den 17 januari ordnat en enkel fest med föredrag, sång och servering af kaffe, hvartill både gamla och unga voro inbjudna. Samkvämet, för hvilket en afgift af 25 öre person anslagits, var talrikt besökt, och syntes de deltagande särdeles uppbyggda så väl af den vackra sången, utförd af fröken Miltopæus, som af fröken Lilly Engströms uppläsning af en af Selma Lagerlöfs stämmingsfulla berättelser, hvilken föregicks af en kortare karaktäristik öfver författarinnan och hennes diktning. Samkvämet afslöts med en diskussion öfver ändamålet med föredragen och där af framgick, att de till fullo uppskattats och att man lifligt önskade föreläsningarnas fortsättande. Denna önskan kommer också att villfaras, och vårterminens föredragsserie tar sin början torsdagen den 29 jan. med ett föredrag öfver ämnet »Arbetet och dess betydelse» af fröken C. Wahlström.

*

Ett porträtt af Fredrika Bremer har genom hrr Bokförläggare Norstedt & Söner som gäfva tillställts Förbundet. Porträttet är ett stålstick efter en stor crayon, utförd af en ung artist, en mr Furness, under Fredrika Bremers vistelse i Amerika 1850 och har tillhört en af författarinnans närmare vänner, mr John S. Hart i Filadelfia. Denne mr Harts son, mr James Morgan Hart, har skänkt förläggarna till Fredrika Bremers biograf ett par reproduktioner af ofvannämnda porträtt, och det är en af dessa, som nu förärats Förbundet som en värdefull tillökning i dess lilla Bremer-galleri.

*

»**Social utbildning.**» Till Fredrika-Bremer-Förbundet har ingått en skrivelse från en komité, bildad på ett af F. V. O. anordnad möte, hvilken uppmanar Förbundet att medverka vid bildandet af en slags organisation med syfte att åstadkomma en större lifaktighet på det sociala området i vår hufvudstad. Skrifvelsen utvecklar först planen för en blifvande sammanslutning af föreningar med socialt syfte, hvilka gemensamt skulle verka för målets vinnande. Därvid tänkte man sig att en kort, grundläggande undervisning skulle meddelas i några få ämnen, såsom kommunal- och fattigvårdslagstiftning, hygien m. fl. Sedan skulle hvar och en af de intresserade föreningarna åtaga sig undervisning i sitt särskilda fack. — Förbundets styrelse, som ansåg förslaget väl värdt beaktande, har som sin representant i den förberedande »komitén för social utbildning» utsedt fru Anna Höjer.

Från skilda håll.

Hvita Bandet. Under hösten hafva 7 nya afdelningar bildats af Hvita Bandet: i Stockholm, Örebro, Vesterås, Hudiksvall, Nyland, Helsingborg och Gefle. Inalles finnas nu i Sverige 17 lokalafdelningar inom Hvita Bandet.

Det »Första Nordiska Hvita Bandsmötet», som hölls i Florakyrkan sistlidne sommar, har icke varit utan frukter, intresset för saken är i stigande både inom och utom Sveriges gränser.

I juni månad detta år kommer Hvita Bandets världskonferens att hållas i Genève, där redan storartade åtgärder äro vidtagna för att värdigt kunna mottaga de långväga mötesdeltagarna. Victoriasalen i Genève, rymmande 1,880 personer, är förhyrd för ändamålet och kommer troligen att fyllas till sista plats af delegerade från världens alla delar. Till bostad för ombuden har världsföreningen hyrt hela det stora, härligt belägna »hotell Bellevue».

Då nu Hvita Bandet tycks hafva fått fast fot äfven i Sverige, är det hopp om, att det denna gång skall blifva representeradt vid världsmötet.

Centralstyrelsen för Sverige har den 2 jan. i år öppnat egen expedition vid *Biblioteksgatan 11, 2 tr upp*, som hålles öppen för allmänheten hvarje dag kl. 1—3 e. m.

På förlaget har nyss utkommit »*Kvinnans makt och ansvar i folkens sedliga lif*», predikan, hållen vid »Första Nordiska Hvita Bandsmötet» 1902 af Pastor Karl Gasslander, å 10 öre, samt »*Hvita Bandets syften*» af M. S., å 5 öre.

*

Kvinnans politiska rösträtt. Professorskan Ann Margret Holmgren höll på kallelse af Göteborgs »Förening för kvinnans politiska rösträtt», i slutet af november förra året ett offentligt föredrag om kvinnans politiska rösträtt i K. F. U M:s stora sal, besökt af 2—300 åhörare. På begäran upprepades föredraget senare på Högskolan för omkring femtio herrar och damer.

I Borås hölls samma föredrag inför ett sextiotal herrar och damer och i Karlstad för 70 personer, hvaribland ett fåtal herrar.

Fru Holmgren ämnar hålla samma föredrag i ett flertal landsortsstäder, då det visat sig att intresset för den viktiga frågan är ganska lätt väckt hos både kvinnor och män.

Ett genmäle

Trots det att nedanstående genmäle ledsamt nog väl mycket inkräktar på tidskriftens utrymme, ha vi ej velat neka förf. dess införande, då hon anser ett »beriktigande» vara nödvändigt för den

rätta uppfattningen af hennes i Dagny på ett vanställande sätt uttydda broschyr. Å vår sida äro vi däremot öfvertygade, att vi ej blott göra våra läsare utan själfva saken den största tjänsten genom att ej vidare utspinna diskussionen, hvarföre vi, afstående från hvarje försök till utläggning af genmålet's tolkning af L. D—n's uppsats, härmed lämna fru Linder — sista ordet. Red.

»Våra barns nöjesläsning».

Då några yttranden i L. D—n's i Dagnys häft. 19 för år 1902 införda artikel »Våra barns nöjesläsning» mig veterligt redan gifvit anledning till åtskillig missuppfattning anhåller undertecknad om plats för följande beriktigande.

I en not å första sidan påpekas, att i en artikel i Dagny år 1890 af Lilly Engström återfinnas en del af de i fru Linders broschyr framhållna synpunkterna. Då af flere personer denna not uppfattats som en antydan att de af mig uttalade åsikterna skulle vara ett lån af fröken Engström, får jag härmed förklara, att innehållet i nämnda artikel var, när jag skref min bok, och ännu alltjämt är mig obekant. Jag har bedömt bokkomiténs verksamhet uteslutande efter de *resultat* af densamma som framlagts för allmänheten och som förutsätta genomgående *andra* principer än de af mig framhållna. Och jag har därför haft så mycket mindre skäl att antaga att en komiténs medlem yttrat sig på sätt som här angifvits.

L. D—n yttrar: »förf. skattar åt den radikala tidsandan, som drifver satsen om 'det bästa åt barnen' därhän, att dessa skola få med äfven af det bästa afsedt för stort folk, *utan hänsyn till om själaspisen är alltför kraftig för deras små magar*». Sid. 63—64 talar jag om den *individualisering* som är ett hufvudvillkor för att ungdomen skall läsa med glädje, eftertanke och behållning och yttrar bl. a. hur det bör så långt som möjligt tillses att *hvarje barn erhåller den dess uppfattningsförmåga och utvecklingsstadium mest passande läsningen*. Och jag tillägger, att denna individualisering i lika hög grad kräfver att *litterärt ointresserade barn ej tvingas att hänga öfver böckerna*. Det förefaller mig obegripligt hur man ur dessa synpunkter kan draga den slutsats L. D—n gör.

Men väl håller jag före, att ett barn, särskildt inom den poetiska litteraturen kan intuitivt uppfatta ett diktverk, fastän det ej fått skolförklaradt hvarje uttryck, och ha oändligt mycket större behållning af denna själaspis än af den där »vattenskotts»-artade speciellt anrättade barnlitteraturen.

L. D—n påstår vidare, att jag konstaterat, att de s. k. *snömosböckerna*, till följd af den stränga censur (bokkomiténs?) de varit underkastade minskats i antal. Jag har tyvärr icke kunnat konstatera något sådant, ty det är ingalunda med verkliga förhållandet öfverensstämmande. Jag har däremot sagt, att språkbehand-

lingen i öfversättningslitteraturen blifvit omsorgsfullare samt att de gamla från engelskan öfversatta söndagsskoleböckerna och de härresande indianskildringarna minskat i antal. Snömoslitteraturen däremot har under de senare åren rikligen frodats.

Jag har påstått, att den allmänna meningen är den, att komiténs åldersbestämmelser äro otillförlitliga. Jag har ännu icke hört en enda — och jag har hört många yttra sig därom — som försvarat dessa. Ja, knappast *L. D—n* eller komitén själf, ty de svara blott: »Det står ju hvar och en fritt att maka på åldersgränserna!» Jag anser, att det till dem det vederbör borde ställas en direkt uppmaning till att för all del då göra detta, eftersom nu det gamla systemet tycks skola alltjämt oförändradt tillämpas. *L. D—n*'s påstående att komitén för sin verksamhet öfver hufvud taget rönt erkännande från håll, som kunna anses representera den allmänna meningen bevisar ju absolut ingenting om denna mening angående åldersbestämmelserna.

L. D—n söker bevisa komiténs *gagnande* verksamhet bl. a. därmed att hrr bokförläggare med stor beredvillighet hvarje jul ställa den utkommande barn- och ungdomslitteraturen till komiténs bedömande. Enligt min och mångas med mig mening bevisar denna förläggarnas stora beredvillighet något helt annat.

Det vore en lätt sak att med ledning af komiténs grundläggande lista till fullo bevisa felaktigheten i det påståendet att komitén endast åtagit sig att *granska och bedöma den för året utkommande barn- och ungdomslitteraturen*. Jag inskränker mig till att nämna, att denna lista upptager bl. a. Ernst Ahlgrens folklichsberättelser, åtskilliga af Ebers', Coopers, Dickens', Scotts och George Eliots romaner, flere diktsamlingar såsom Tegnér's, Runebergs, Malmströms, Lefmgrens, Rydbergs, Snöilskys, Franzéns, Björks, Östergrens och Wirséns. Det är just detta sakförhållande, att en *del* upptagits, som föranlett min uppräknig af alla de namn, som i denna och senare listor saknas. Svaret att »standard works såväl af inländska som utländska författare» ej medtagits, därför att man ansett dem »alltför väl kända för att behöfva en särskild rekommendation» är således lika litet korrekt som att komitén »först på senare år frångått sin ursprungliga plan och riktat sin 'urvalslista' med arbeten afsedda äfven för vuxen ungdom» — ett riktande som för öfrigt hålst bör förbigås med tystnad.

Till sist måste jag fritaga mig från den åsikt som *L. D—n* genom citat lägger i min mun. Det heter »... äfven om man med fru Linder är öfvertygad om 'att komitén sitter inne med den stora litteraturkännedom som erfordras för att kunna framlägga ett material, samladt ur vår egen som andra kulturländers vitterhet från skilda tider'... Citatet lyder i sin helhet: »Det är möjligt, att komitén etc... Men den sätter i så fall sitt ljus under en skäppa».

L. D—n slutar med att säga att alla kunna enas om att »läsningens höjande och förädlande inflytande skall göra sig gällande på det unga sinnet». Visserligen. Men skillnaden i uppfattningen

af hur detta skall ske mellan mig och förbundets bokkomité är större och mera djupgående än att som *L. D—n* säger gälla endast »estetiska smakfrågor», den ligger i de grundläggande principerna.

Gurli Linder.

Böcker insända till Fredrika-Bremer-Förbundet.

Aktiebolaget Folkskolans väns förlag: Snöhvít 1902. — Hemmets kalender 1902.

Aktiebolaget Hiertas bokförlag: *Yonge, Charlotte, M.*, Arthurs hustru. — *Stanley, Henry M.*, Kalulu.

Aktiebolaget Sandbergs bokhandel: *Busch, Wilhelm*, Max och Moritz.

H. Aschehoug & C:o: *Arstal, Aksel*, Forældre og Börn.

F. C. Askerberg: Marian Mestizflickan.

Beijers bokförlags aktiebolag: Småherrskapets kokbok. — *Hayens, Herbert*, En försvunnen nation. — *Pollard, Eliza*, Doktors niece.

Wilhelm Bille: *Paterson, Arthur*, Präriens son. — *May, Karl*, Old Shatterhand och de tyska utvandranne.

Albert Bonnier: *Branting, Anna*, Kultur och alkohol. — *Malling, Mathilda*, Daggröning. — *Sandelin, Ellen*, Om ungdomens sedliga uppfostran. — *Stenkiewicz, H.*, Från Neros dagar. — Den lille riddaren. — *Topelius, Z.*, Läsnung för barn. Illustrerad af finska och svenska konstnärer. Förra delen. — Noveller, band III, IV. — *Henckel, Gisela*, Rida ranka; De gyllene böckerna, III, IV. — *Gjems-Selmer, Ågot*, Då mor var liten. — *Macé, Jean*, En brödtuggas historia. — *Abnqvist, C. J. L.*, Folkflisberättelser. — *Christmas, Walter*, Peder Most. — *Lagerlöf, Selma*, Jerusalem, II. — *Mæterlink, Maurice*, Bikupan. — *Fahlstedt, Amalia*, Mor sagas skymningsprat. — *Bauditz, Sophus*, Krönikor från garnisonsstaden. — Snöflingan 1902 — *Linder, Gurli*, Våra barns nöjesläsning.

A. V. Carlsons bokförlagsaktiebolag: *Le Fleuvre, Amy*, Ensamt. — Ledstjärnan 1902. — Korn åt små fåglar 1803.

Fahlerantz & C:o: *Starnberg, Märta*, Smältningarnas bok. — Svenska barnboken.

Folkskolans barntidning: *Quint, Stina*, Guldslottet, 4. — Julklappen 1902.

Fosterlandsstiftelsens förlagsexpedition: *Pocklington, L.*, Lönnkammaren. — *Holmberg, Olof*, Nio andliga sånger för blandad kör och manskvartett. — *Blomqvist, Joel*, De stora högtiderna, jul, påsk och pingst-sångerna. — *Vollmar, A.*, Berättelser för folket, h. 11 af band 7. — *Warvik, G.*, De protestantiska missionernas historia, h. 7, 8, 9. — Frälsarens klappande på människohjärtat. — *Hanson, H. P.*, Våra barn. — *Frosterus-Segerstråle, Hanna*, Stugornas vän. — *Aagaard, G.*, När ankaret föll. — *Eberhard, L.*, Svag men dock stark. — *M. v. O.*, Din broders blod; Trohet i det lilla. — *Prentiss, E.*, Uppåt. — *Kolmodin, A.*, Har Kristendomen förlorat sin uppfostrande betydelse? — Julkärften 1902. — Varde ljus 1903. — Fridenberg 1903. — Bibliotek för de unga, nr 114–117. — Barnens vän 1902. — De ungas tidning, tredje årgången.

C. E. Fritzes k. hofbokhandel: *Convertito*, Vårvarsel. — *Callwell, S. M.*, Nya hemmet. — *Mansergh, Jessie*, Peggy i Prästgården. — *Beskow, Elsa*, Vill du måla? H. 11, 12.

Hugo Geber: *Bergström, P. W. A.*, Den tillförlitlige rådgifvaren, h. 10. — *Mérimee, Prosper*, Carmen; Colomba. — *Nordling, Johan*, Vera. — *Vojnovic, Ivo*, Xanta. — *Kipling, Rudyard*, Just så-historier. — *Ten Bergh, Jan*, Yngste fältkornetten; von Horn, O. V.; Boerfamiljen vid Klarafontein. — *Chantepleure, Guy*, Rosor öfver ruiner. — *Böös, L.*, Från Danmarks medeltid. — *Kerfstedt, Amanda*, Blåklint. — *Magnus, Siri*, Vindarnes saga. *Quiding, Annie*, Ett främmande namn. — Romanen om Tristan och Isolde.

C. & E. Gernandt: *Zwilmeyer, Dikken*, Fyra kusiner.

C. V. K. Gleerup: *Dillberg, Gustaf*, Genom den försvunna Sydpolen. — »Buffalo Bill». — *Craddock, Charles Egbert*, Bland Tennesseees klippdalar. — *Dyson, Edward*, Guldjufvarna.

Ivar Hæggsström: *Nordlund, K.*, Berättelse om det sjunde allmänna folkskolemötet i Stockholm den 11, 12 och 13 juni 1901.

P. A. Huldberg: *Kostomarov, N. I.*, och *Leo Tolstoj*, Efter fyrtio år. — *Sienkiewicz, Henryk*, Låt oss följa honom. — Ur sagans värld.

Lars Hökerberg: *Almqvist, Gertrud*, Ur en själs lif. — *Frosterus-Segerstråle, Hanna*, Hemvärld och skollif; Klöfverbladet på Gammelgård.

Adolf Johnson: *Beecher-Stowe, Harriet*, Onkel Toms stuga, bearbetad för ungdom. — *Caine, O. V.*, Jem och Rudolf. — *Marryat, Fr.*, Stackars Jack. — Panterjägaren Bombonnel. — *Walkey, S.*, Med rödskinn på krigsstråt. — *Granath, Vilhelm*, Klosterrofvet i Sko kloster. — *A. L. O. E.*, Haralds brud. — *Eitner, Martha*, Carlo och Marietta. — *Griesmann A.*, Robinson den yngre, efter Daniel de Foë och Joh. Henr. Campe. — *J. K.*, Jultomtens irrfärder.

Ljus förlag: *Sokjer, Henriette*, Barnens ritbok, h. 1, 2 — *Larsen, Karl*, Hvi ser du grandet?

P. A. Norstedt & Söner: *Greve, M.*, Mor och barn. — *Klaveness, Fredrik*, Sinnlighetens rätta plats och betydelse för personligheten. — *Thorolf, Helga*, Riddarsagor efter Tennyson. — *Bullen, Frank*, Kaskelotten. — *Molesworth, Mrs.*, Carrots. — *Kruse, Sigrid*, Ur medeltidens stjärnennatt. — *Fryxell, Anders*, Berättelser ur svenska historien, nationalupplagan, h. 90—106. — *Lie, Bernt*, Petter Napoleon. — *Bode, Wilhelm*, Goethe såsom människa. — *Bääth-Holmberg, Cecilia*, Skogsboda gård. — *Irving, Washington*, Sagor och berättelser från Alhambra. — *Isberg, Arvid*, Sagor, sånger och berättelser för barn och ungdom. — Hedvig Elisabeth Charlottas dagbok, öfversatt och utgifven af Carl Carlson Bonde, del I. — *Leijonhufvud, Sigrid*, Ur svenska herrgårdssarkiv. — Svenska akademien handlingar 1901—1902.

N. J. Schedin, Ramsay, Ebba, I Spanien.

Oscar Schepens & Co Editeurs: *Verhagen, Pierre*, La dentelle et la broderie sur tulle.

W. Schultz: *Sundén, J. M.*, De romerska antikviteterna, h. 3, 4.

Jos. Seligman: *Seton Thompson, Ernest*, Vilda djur som jag lärt känna.

Fr. Skoglund: *Alrutz Sydwey*, I vår tids lifsfrågor, Nr XXV.

Svensk Läraretidning: Tummeliten 1902. — Jultomten 1902. — Jultomtens praktikupplaga 1902. — Barnbiblioteket Saga, del. 10, 11. — Sagas julbok. — Fågel Blå, Tomtefars sagor 1902.

Wahlström & Widstrand: *Roos, Anna M.*, Fariseism i våra dagar, andra uppl.; Aderton år. — *Lundberg, Ellen*, Nya dikte. — *Forslund, Karl-Erik*, Grankottarne. — Julklappen 1902. — *Arsenius, Sam*, Mannens kläddräkt. — *Nilson, Paul*, »Ryttarns Mats», — *v. Kræmer, Lotten*, Fragment; Nästa gång; Fama. — *C. L.*, Lefnadsvishet. — *Beskow, Elsa*, Puttes äfventyr i blåbärsskogen, andra uppl. — *Kleen, Tyra*, En psykesaga.

Fredrika Bremers minnesfond.

Förteckning på bidrag influtna från d. 1 nov. 1902
till d. 20 januari 1903.

(Forts. från Dagnys 16:de häfte 1902).

Från grefvinnan Elisabeth Wachtmeister, Kulla Gunnarstorp, 100: —,
fru Sophie Boström, Nyköping, 50: —, Justitierådet N. Claëson 50: —, »Tack-
samma» 42: —, S. 200 —;

Genom fru *Henriette Kempe*, Stockholm: Hedvig Sidner 5: —, Irene
Sidner 1: —, Hannchen von Hedenström 5: 40 —, J. Ödman 10: —, Edith
Strengell 4: 75 —, A. Ecktéll 1: 85 —, I. K. 10: —, A. H. 10: —, Eva K. 10: —,
Bertha Arborelius 2: —, Lotty B. 30: —, Esther S. 20: —, Henriette K.
100: —;

Genom grefvinnan *Anna Douglas*, Linköping: grefvinnan Louise
Mörner, Kåreholm 20: —, Anna Liljengren, d.o. 2: —, Jacqueline von Koch,
Vintersbo. 1: —, L. Fleetwood 2: —, Alma Johansson, Rönö prestgård. 1: —,
Robert Ramberg, St. Annæ, 0: 50. Lotten Strömberg, Blinsvik, 0: 50, Ma-
thilda Lindén, Thorönsborg, 0: 50, Wilhelmina Eriksson, d.o. 0: 50, Johanna
Lekander 0: 50, Christine 0: 50, Maria Jönsson, 0: 50, Britha Carlsson 0: 50,
M. D. G. 1: —, E. Mr 2: —, A. Mr 1: —, H. O. 1: —, Margareta Mörner,
Herrborum, 5: —, Ninni Trozelli, Björnsnäs, 20: —, fru Carl Swartz, Norr-
köping, 20: —, fru Pehr Swartz, d.o. 20: —, fru Helena Ekelund, Hults bruk
20: —, fru von Leesen, Krusenhof, 10: —, Edith Bielke, Slattefors, 10: —,
Pauline Bielke, Sturefors, 10: —, Anna Bielke, d.o. 10: —, Anna Beck-Friis
10: —, fru Galathea Hanström, Broby, 10: —, Anna Björck, Vadstena, 5: —,
Anna von Reédzt, Hofgården, 10: —, Mary von Reédzt, Kungs-Starby, 5: —,
Aura von Wernstedt, Vadstena, 5: —, Marianne Ekman, f. Klingspor, Fin-
spong, 20: —, Hedvig Lagerfelt, Lagerlunda, 5: —, Louise Adelsvärd, f. Douglas,
Åtvidaberg, 20: —, Henriette Sinclair, f. Lagerfelt, 5: —, Jeanna Ehren-
granat, f. Klemming, 3: —, Nanny Hedenstierna, f. Ehrengranat, 2: —,
Sigrid Lindby, f. Erengrenat 5: —, Hld. 10: —, Anna Douglas, f. Ehren-
svärd, 50: —;

Genom fröken *Elise Malmros*, Landskrona: Ellen Tranchell 5: —,
Ellen von Düben 1: —, Elisabeth Munck af Rosenschiöld 1: —, Agnes Sjö-
berg, f. Lundbom 2: —, Emma Kronhamn 1: —, Thilda Lindelöf 1: —,
Elise Malmros 5: —;

Genom fröken *Charlotte von Essen*, Vesterås: Julia Svedelius 10: —,
Ellen Lewenhaupt 10: —, Louise Andersson 10: —, Signe Lallerstedt 10: —,
Carolina Ekendahl 10: —, Selma Hallberg 10: —, Hilda Carlsson 10: —,
X. Y. Z. 10: —, fru Axel Lindström 5: —, fru A. H. 5: —, A. Lindgren
10: —, fru Gustaf Larsson 10: —, fru Byström 5: —, fru Ellen Lindström
5: —, Elin Eckman 5: —, Ch. von Essen 5: —.

Summa kronor 1,088: —
Förut redovisade medel kr. 8,346: 50
Till d. 20/1 influtna medel kr. 9,434: 50.

Anmälan.

Dagny, utgifven af och organ för *Fredrika-Bremer-Förbundet*, anmäler med **1903** sin 18:de årgång. Tidskriften skall fortfarande ha till sin hufvuduppgift att verka för en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt, såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende.

Liksom tillförene skall *Dagny* beakta kvinnofrågan och alla dess företeelser samt ägna sin uppmärksamhet åt olika områden af kvinnlig verksamhet, så väl de praktiska som de ideella. Ehuru största utrymmet är förbehållet åt sociala frågor, stå de litterära intressena, i all synnerhet de litteraturalster, som behandla kvinnorörelsen i in- och utlandet, äfven på tidskriftens program. Öfersikter och notiser, kortare berättelser, resebref, biografiska och historiska utkast m. m. skola alljämt rikligt i tidskriften inslyta.

Dagny redigeras af fröken *Lotten Dahlgren*, till hvilken, under Förbundets adress, alla bidrag till och meddelanden rörande tidskriften böra ställas.

Dagny utkommer **1903** med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* ... kr. 3,50.

För icke medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* » 5,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

Annonser för DAGNY

upptagas af

fröken *Ingeborg Bergström*, 31 Östermalmsgatan 31.

Adress:

Freorika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62.

Förbundets byrå öppen 11—4.

Allm. tel. 48 16.